

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ: ВІД АНТИЧНОСТІ ДО СУЧАСНОСТІ

Лапа Ігор Володимирович

*аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»*

Розвиток банківських систем охоплює тисячоліття і відображає еволюцію економічної думки, технологій та регулювання. Банківські системи відіграють важливу роль у формуванні економічної діяльності та міжнародних відносин. Розуміючи їх історичний розвиток можна отримати уявлення про те, як вони впливали на економічне зростання та стабільність у різні епохи.

1. Банківські системи в античності [1; 3]:

- Рання банківська практика. Перші форми банківської справи можна простежити у Стародавній Месопотамії близько 2000 року до н.е., де храми та палаци надавали зернові кредити фермерам та торговцям. Ці установи функціонували як перші фінансові посередники, приймаючи депозити та надаючи кредити.

- Стародавня Греція та Рим. У Стародавній Греції виникли приватні та державні банки, які надавали кредити, приймали депозити та сприяли торгівлі. У Римі банківську діяльність здійснювали лихварі (*argentarii*) та депозитні банки (*depositarii*), відіграючи вирішальну роль у комерції та торгівлі.

- Роль храмів і релігійних установ. Храми в стародавніх цивілізаціях, наприклад, у Греції та Єгипті, часто слугували сховищами для зберігання цінностей і надавали позики. Ці релігійні інституції відігравали значну роль у ранній банківській справі, користуючись довірою та авторитетом.

- Розвиток грошового обігу і торгівлі. Винайдення монет у VII столітті до н.е. лідійцями зробив революцію в торгівлі та банківській справі. Стандартизована валюта полегшила торгівлю між регіонами, а банки почали пропонувати такі послуги, як обмін валют і фінансування торгівлі.

2. Середньовічна та ренесансна банківська справа:

- Зародження торговельного банкінгу. У середньовічний період в Європі зародився торговельний банкінг, а італійські міста-держави, такі як Венеція, Флоренція та Генуя, стали його лідерами. Банкіри сприяли торгівлі, надаючи кредити, обмінюючи валюту та відкриваючи кредитиви.

- Банк Медічі та фінансові інновації. Банк Медічі, заснований у XIV столітті, запровадив кілька банківських інновацій, зокрема подвійну

бухгалтерію та міжнародні філії. Ці інновації покращили фінансовий менеджмент і розширили сферу банківських послуг.

- Створення державних банків. Державні банки, такі як Банк Венеції (заснований у 1157 році) та Банк Амстердама (заснований у 1609 році), були створені для стабілізації валют та фінансування державних витрат. Ці установи заклали основу сучасного центрального банку.

- Вплив епохи Відродження. Період Відродження ознаменувався значним економічним зростанням і розширенням торгівлі. Банківські родини, такі як Фуггери та Ротшильди, відігравали вирішальну роль у фінансуванні торгівлі, досліджень та політичної діяльності по всій Європі.

3. Еволюція сучасних банківських систем:

- Зародження центральних банків. Заснування Банку Англії в 1694 році поклало початок сучасному центральному банку. Центральні банки були створені для емісії валюти, регулювання грошової маси та виконання функцій кредитора останньої інстанції, забезпечуючи фінансову стабільність.

- Розвиток комерційного банкінгу. У 19 столітті з'явилися комерційні банки, які надавали широкий спектр послуг підприємствам і приватним особам. Такі інновації, як чекові рахунки, ощадні рахунки та строкові депозити, розширили спектр банківських послуг.

- Глобальна експансія та колоніалізм. Протягом колоніального періоду європейські банки розширювали свою діяльність по всьому світу, відкриваючи філії в колоніях для сприяння торгівлі та інвестиціям. Ця експансія інтегрувала світові економіки і заклала основу сучасної глобальної банківської системи.

- Велика депресія та банківське регулювання. Велика депресія 1930-х років підкреслила необхідність банківського регулювання для забезпечення фінансової стабільності. У відповідь на це уряди запровадили такі заходи, як страхування депозитів, банківський нагляд та розмежування комерційного та інвестиційного банкінгу.

- Технологічний прогрес. Наприкінці 20-го та на початку 21-го століть спостерігався швидкий технологічний прогрес, який трансформував банківські системи. Впровадження банкоматів, інтернет-банкінгу та фінтех-інновацій зробило банківські послуги доступнішими та ефективнішими, змінивши галузь.

Можна виділити наступні сфери міжнародних економічних відносин на які вплинув розвиток банківських систем [2]:

- Сприяння міжнародній торгівлі. Банківські системи історично сприяли міжнародній торгівлі, надаючи основні фінансові послуги, такі як торгове фінансування, обмін валют та платіжні системи. Ці послуги зменшують ризики, пов'язані з транскордонними операціями.

- Підвищення фінансової стабільності. Центральні банки та міжнародні фінансові установи відіграють вирішальну роль у підтримці глобальної фінансової стабільності. Через монетарну політику та регуляторну базу ці інституції керують економічними циклами та пом'якшують фінансові кризи.

- Сприяння економічній інтеграції. Розширення банківських систем сприяло економічній інтеграції, уможлививши рух капіталу між країнами. Ця інтеграція підтримала економічне зростання та розвиток, особливо на ринках, що розвиваються.

- Підтримка глобалізації. Банківські системи були на передовій глобалізації, забезпечуючи фінансову інфраструктуру, необхідну для глобальної торгівлі, інвестицій та економічного співробітництва. Вони сприяють потокам товарів, послуг і капіталу через кордони, сприяючи економічній взаємозалежності.

Отже, історичний розвиток банківських систем демонструє динамічну еволюцію, зумовлену економічними потребами, технологічним прогресом та регуляторними змінами. Банківські системи відіграють життєво важливу роль у підтримці економічної діяльності та міжнародних відносин, адаптуючись до мінливих обставин і продовжуючи розвиватися. Розуміння цієї історії дає цінне уявлення про поточний стан і майбутні напрямки розвитку світових банківських систем.

Список використаних джерел:

1. Банківська справа: виникнення та еволюція. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/bank/19895/>
2. Онищенко Ю.І. Основні етапи еволюції банківської діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2014. № 6 (5). С. 45–49.
3. Davies, G. *A History of Money: From Ancient Times to the Present Day*. University of Wales Press. 2002.